

Socialnämnden 2019-12-02

Uppdrag- Handlingsplan kring hederskultur och barnäktenskap

Ärende

2017-12-11 §158 fick socialkontoret i uppdrag av socialnämnden att redovisa förvaltningens kännedom om hedersrelaterat våld och barnäktenskap i Danderyd samt hur socialkontoret arbetar med de utsatta.

2018-03-07 §21 beslutade socialnämnden att godkänna socialförvaltningens redovisning av förekomst av hederskultur och barnäktenskap i Danderyd och uppdra åt förvaltningen att inleda ett arbete med en handlingsplan. För mer information se tjänsteutlåtande i bifogad fil.

Redovisning av uppdrag från socialnämnden 2018-03-07 §21 om handlingsplan kring hederskultur och barnäktenskap.

Socialförkontorets förslag till beslut

Socialnämnden beslutar enligt tjänsteutlåtande SN 2017/0164 daterat 2019-11-13 att:

- godkänna socialkontorets redovisning som svar på uppdraget om handlingsplan kring hederskultur och barnäktenskap i Danderyd.
- föreslå kommunstyrelsen att ta fram en gemensam kommunövergripande strategi och handlingsplan gällande arbetet mot våld i nära relationer som inbegriper hedersrelaterat våld och förtryck samt barnäktenskap.

Bakgrund

Hederskulturens normer behöver förstås för att begripa komplexiteten, de starka kopplingarna till heder och våldsbrott, antalet förövare och utövare.

Inom en hederskontext utgör kyskhet och oskuld centrala värden. Varje

Maria Stetina

individ inom familjen bidrar till familjens heder. Männens heder handlar framförallt om ekonomi och kontroll över familjen medan kvinnors heder främst är kopplad till sexualitet; kvinnan ska bevara sin oskuld till inträde i äktenskapet och således behöver kvinnor och mäns umgänge begränsas. Familjens rykte står ständigt på spel varför kontroll är nödvändigt för att undvika ryktesspridning som skadar familjen/ släktens heder. Alla drabbas av vanäran vilket leder till att samtliga i familjen uppbär ett ansvar för varandras beteende.

Om kvinnan/flickan anses ha dragit skam över familjen behöver felsteget rättas genom straff socialt eller fysiskt. Förövaren/na å sin sida uppmuntras eller tvingas till att utföra bestraffningen som sanktioneras och/eller planeras av kollektivet. När familjer från starkt patriarkal och konservativ kontext flyttar till Sverige där individer har starka rättigheter kan det leda till att behovet av att bevara den egna gruppens identitet växer. Länsstyrelsen Östergötland, 2008; Socialstyrelsen, 2013).

Socialkontorets utredning

Förekomst

Socialkontoret konstaterar i ett tjänsteutlåtande daterat 2018-02-12 att socialkontoret inte har någon samlad bild av förekomst av hedersrelaterat våld och förtryck inklusive barnäktenskap i Danderyds kommun. Socialkontorets kunskap om förekomst är begränsad till de medborgare som söker stöd av socialtjänsten samt de nyanlända som kommunen tar emot som mottagningskommun.

Nationella och regionala kartläggningar har genomförts. I kartläggningen *"Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar"* i Göteborg, Malmö och Stockholm 2017–2018 har elever i årskurs nio fått svara på frågor där det visar att mellan 7 och 20 procent av ungdomarna lever med hedersrelaterade normer och förtryck.

I kartläggningen *"UNG 018"* i Uppsala 2019 där 1 063 niondeklassare på 13 skolor har svarat på en enkät visas att 20 procent av flickorna och 10 procent av pojkarna har ett oskuldskrav på sig. 26 procent av flickorna och sju procent av pojkarna svarade att det är familjen som bestämmer deras framtida partner. Av flickorna med båda föräldrar födda utanför Norden svarade 66 procent att de har ett sådant oskuldskrav. Motsvarande siffra för pojkar i den gruppen är 35 procent. 46 procent av de flickor som uppgivit att de inte själva får välja framtida partner uppgav att de utsätts för fysiskt våld och 61 procent för psykiskt våld i hemmet. Motsvarande siffror för pojkar är 36 respektive 44 procent.

I *"Ett liv utan våld och förtryck"* Artikel nr 2019-3-17 av Socialstyrelsen framkommer att antalet ärenden till den nationella stödtelefonen ökade från 600 till

Maria Stetina

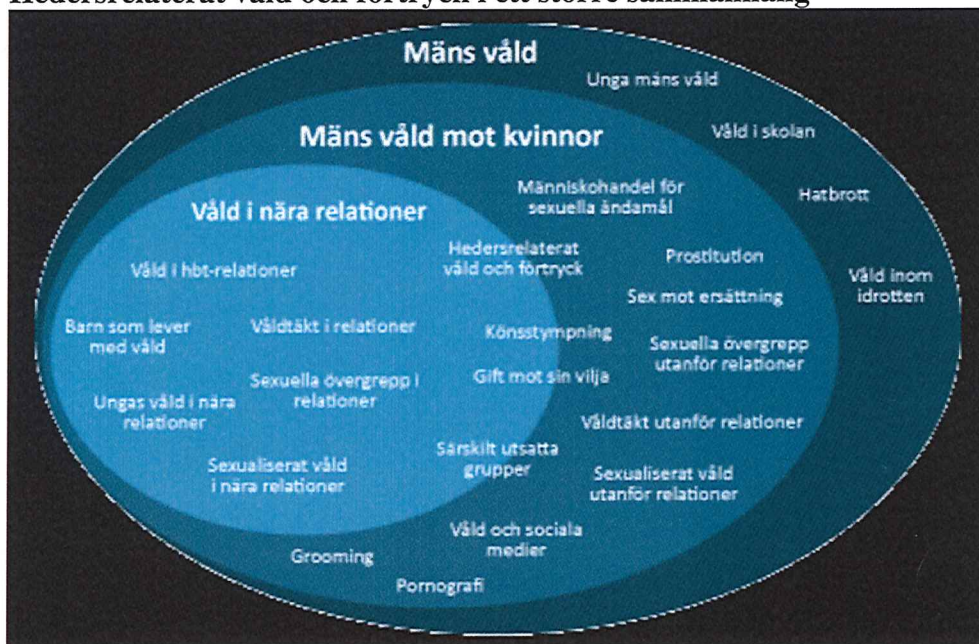
959 på ett år (2017 till 2018). På Origos resurscenter i Stockholm ökade antalet personer under 2017 och 2018 med 168 och 187 nya personer. Brottsofferjournalerna rapporterar 102 ärenden som hedersrelaterade brott under 2017.

När och var sker förtryck och våld

Hedersrelaterat våld och förtryck behöver sättas i ett större sammanhang där Mäns våld, mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation är centrala. Ett omfattande folkhälsoproblem som utöver våldsutsattas lidande även innebär stora samhällskostnader för bl.a. hälso- och sjukvården, rättsväsendet och det sociala välfärdssystemet. För att motverka detta behövs insatser på olika nivåer i samhället samt av myndigheter och civilsamhället i samverkan.

I kartläggningen "Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar" i Göteborg, Malmö och Stockholm framkommer att de hedersutsatta ungdomarna är utsatta för fler begränsningar, kränkningar, hot och våld i hemmet, i skolan, på fritiden samt online än de ungdomar som inte lever med hedersutsatthet.

Hedersrelaterat våld och förtryck i ett större sammanhang

Våldsutsatta finns överallt i samhället: i alla samhällsklasser, i alla miljöer, i alla åldrar och bland människor i olika livssituationer. Vi möter dem i vår vardag; som kollegor, klienter, elever och vänner. Även bland kommunens anställda finns personer som är våldsutsatta. Kommunen har möjligheten att uppmärksamma våld i nära relationer och hedersförtryck, både ute i verksamheterna och bland de anställda. Arbetet mot våld i nära relationer skall ses som och vara en del av kommunens folkhälso- och trygghetsarbete.

Maria Stetina

Risk och konsekvensanalys

Våld intar olika skepnader och många våldsyttningar har samma grundorsaker, friskfaktorer och riskfaktorer. Frågan är komplex och risker av att inte se till helheten och arbeta brett är att vi inte lyckas nå en förändring. Ansvar och genomförandet av våldsförebyggande insatser och aktiviteter spänner över många verksamhetsområden, sektorer och nivåer. Detta kräver att många aktörer samverkar strukturerat. I detta arbete behöver flera nämnder och förvaltningar vara involverade och arbetet måste gå hand i hand med kommunens folkhälso- och trygghetsarbete. Som ett stöd för det kommungemensamma arbetet bör det finnas en struktur för intern samordning och samverkan på strategisk nivå.

Ekonomiska konsekvenser

Hedersrelaterat våld och förtryck behöver sättas i ett större sammanhang där Mäns våld, mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation är ett omfattande folkhälsoproblem som utöver våldsutsattas lidande även innebär stora samhällskostnader för bl.a. hälso- och sjukvården, rättsväsendet och det sociala välfärdsystemet. För att motverka detta behövs insatser på olika nivåer i samhället samt av myndigheter och civilsamhället samverka.

Socialkontoret har idag varken mandat eller resurser att driva frågan gemensamt inom kommunen. Stödet till den enskilde som är utsatt för våld i nära relation och hedersrelaterat våld ingår i ordinarie arbete på socialkontoret. Kommunen behöver kommunicera frågan i flera olika sammanhang, vara tydliga med att detta inte är accepterat och att det finns hjälp att få.

Socialkontorets yttrande

Socialkontoret kommer i kontakt med hedersrelaterat våld och förtryck i framförallt anmälan om oro för barn, via kontakt med nyanlända och via de enstaka individerna som söker stöd för hedersproblematik som erbjuds stöd.

Socialkontoret har kompetensutvecklat personal genom att erbjuda samtlig personal en basföreläsning av Origo, resurscentrum mot hedersrelaterat förtryck och våld i Stockholm om hedersnormer och hur våld i hedersnamn tar sitt uttryck. På socialkontoret finns handläggare som är utbildade i två metoder som används i utredning av hedersrelaterat våld och förtryck, "Våld och kontroll i hedersnamn" samt i "Patriark". Kontoret planerar för en grundutbildning för samtlig personal, "Webbutbildning om hedersrelaterat våld och förtryck" som kommer genomföras våren 2020 i workshopform.

Socialkontoret planerar för ett införande av åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck i "Socialkontorets handlingsplan för arbetet mot våld i

Maria Stetina

nära relation". I handlingsplanen framgår socialkontorets tillvägagångssätt vid aktualisering och indikation på våld i nära relation. Handlingsplanen är ett stöd för handläggare men även som information till invånare i Danderyds kommun som kan ta del av handlingsplanen via kommunens hemsida. Rutinen för socialtjänsten är den samma vid hedersrelaterat våld som i våld i nära relation, men med ovanstående skydd och riskbedömningar som verktyg.

Socialkontoret har under 2016–2019 genomfört föräldracirkel i integration för nyanlända föräldrar. Fem till sju träffar där ämnen som berör hedersnormer, hedersrelaterat våld och förtryck är demokrati och jämställdhet, hur ska jag uppfostra mitt barn i Sverige, förändrade familjestrukturer samt hedersrelaterat våld. Två till fem grupper har arrangerats per år. Integrationsgrupper kommer framöver inte att erbjudas via socialkontoret med anledning av att samhällsorienteringen som erbjuds på den enskildes hemspråk till alla nyanlända och innefattar det som integrationsgruppen erbjudit. Kursen är 80 timmar och kommer från januari 2020 att vara 100 timmar.

Socialkontoret har idag ingen samplanering med övriga förvaltningar kring vilken kunskap som ska finnas i kommunens verksamheter som möter individer som lever med hedersnormer. Vi behöver i kommunen identifiera vilka insatser som leder oss framåt i frågan och identifiera och arbeta med såväl frisk- och riskfaktorer.

Socialkontoret ser att en gemensam kommunövergripande strategi "*Strategi om arbete med våld i nära relationer*" där hedersrelaterat våld och förtryck ingår skulle ha stor betydelse och stärka kommunens gemensamma arbete för en säker och trygg kommun för alla. Arbetet bör ske på flera arenor samtidigt samt samordnas och följas upp gemensamt för att öka möjligheten att nå en förändring. Ansvar och genomförandet av våldsförebyggande insatser och aktiviteter spänner över många verksamhetsområden, sektorer och nivåer. I detta arbete behöver flera nämnder och förvaltningar vara involverade och arbetet bör gå hand i hand med kommunens folkhälso- och trygghetsarbete.

Britt-Marie Ekström
socialdirektör

Maria Stetina

Handlingar i ärendet

Bilaga 1 - Sammanträdesprotokoll SN 2017-12-11 §158

Bilaga 2 - Tjänsteutlåtande Uppdrag från majoriteten-Utredning kring hederskultur och barnäktenskap

Bilaga 3 - Sammanträdesprotokoll SN 2018-03-07 §21

Expedieras